

Důvodová zpráva

Obecná část

Předloženým návrhem zákona se stanoví postup při výměně průkazů vydaných osobám se zdravotním postižením podle různých právních předpisů účinných před 1. 1. 2014, jejichž platnost končí nejpozději dnem 31. 12. 2015.

V rámci sociální reformy byl zákonem č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů (dále jen zákon č. 329/2011 Sb.), zrušen institut mimořádných výhod. Průkazy osvědčující stupeň mimořádných výhod byly tímto zákonem ponechány v platnosti, nejdéle však do konce roku 2015.

Současně byl zákonem č. 329/2011 Sb. zaveden průkaz osoby se zdravotním postižením (dále jen POZP). V letech 2012 a 2013 byl POZP poskytován buď „automaticky“ k dávce (příspěvku na péči, příspěvku na mobilitu) anebo na základě správního řízení, a to osobám závislým na péči jiné fyzické osoby nebo osobám neschopným zvládat základní životní potřeby v oblasti mobility nebo orientace.

Od 1. 1. 2014 lze POZP získat pouze na základě správního řízení, včetně posouzení zdravotního stavu posudkovým lékařem okresní správy sociálního zabezpečení. Podmínky nároku na POZP se značně přiblížily podmínkám nároku na mimořádné výhody.

V roce 2011 byl podle Statistické ročenky z oblasti práce a sociálních věcí (MPSV) počet držitelů průkazu mimořádných výhod následující: celkem 454 525, z toho TP 90 765, ZTP 272 478, ZTP/P 13 863.

Řada držitelů průkazu mimořádných výhod spadajících do výše uvedených více než 450 000 osob získala po roce 2012 nárok na POZP, u některých došlo ke změně zdravotního stavu (jeho zlepšení v důsledku léčby), jiní naopak zemřeli. Stále zůstává početná skupina držitelů průkazu mimořádných výhod, jejichž platnost končí 31. 12. 2015. Aby tyto osoby mohly po roce 2015 využívat benefity navázané na průkaz, musejí být držiteli POZP.

Podle současné právní úpravy (§ 38 odst. 8 zákona č. 329/2011 Sb.) krajská pobočka Úřadu práce před uplynutím platnosti průkazu mimořádných výhod zahájí řízení z moci úřední. V tomto řízení na základě posouzení zdravotního stavu rozhodne o přiznání průkazu osoby se zdravotním postižením.

Předloženou právní úpravou se navrhuje zjednodušený postup. Jejím cílem je umožnit v zásadě automatické překlopení nároku z průkazu mimořádných výhod nebo POZP

vydaného podle předpisů účinných v letech 2012 – 2013 na POZP podle podmínek účinných od 1. 1. 2014, aniž by byl posuzován zdravotní stav osob posudkovými lékaři okresní správy sociálního zabezpečení. Nárok přechází na stejný druh průkazu (TP, ZTP nebo ZTP/P). Rovněž je respektována skutečnost, zda původní nárok na průkaz mimořádných výhod nebo POZP byl časově omezen či nikoli. Přejedání nároku ani vydání POZP nepodléhá správnímu řízení, avšak osoby budou muset přechod nároku prokázat nejpozději do konce roku 2015. Pokud tak neučiní, nárok nepřejde. Krajským pobočkám Úřadu práce se ukládá povinnost vyzývat ve věci přechodu nároku příjemce příspěvku na mobilitu. Krajské pobočky Úřadu práce mohou kontaktovat pouze osoby - držitele průkazu, o kterých mají prokazatelné informace, tj. poživatele příspěvku na mobilitu. Ostatní držitelé budou muset o přechod nároku požádat.

Další navrhované změny se týkají zejména příspěvku na mobilitu. Nárok na příspěvek na mobilitu nebude navázán na faktické držitelství průkazu, ale na nárok na průkaz. Návrh umožní flexibilnější (dřívější) přiznání příspěvku na mobilitu.

Zhodnocení souladu navrhované úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaná úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Návrh zákona respektuje obecné zásady ústavního pořádku České republiky a není v rozporu s nálezy Ústavního soudu.

Zhodnocení souladu navrhované úpravy s mezinárodními smlouvami, slučitelnost s právními akty EU

K návrhu zákona se vztahuje Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, která vstoupila pro Českou republiku v platnost dne 28. října 2009 a na základě článku 10 Ústavy se stala po svém vyhlášení dne 12. února 2010 součástí právního řádu České republiky (č. 10/2010 Sb. m. s.). Tato úmluva byla rovněž přijata Evropskou unií rozhodnutím Rady 2010/48/ES.

V širších souvislostech se návrhu dotýká také směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob při zpracování osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.

Návrhem zákona není do právního řádu České republiky implementováno právo EU a návrh zákona není s právem EU v rozporu.

Finanční dopady

Pokud jde o dopady na státní rozpočet a veřejné rozpočty, nelze odhadnout, kolik držitelů průkazu mimořádných výhod nebo POZP podle úpravy let 2012 – 2013, by nesplnilo podmínky nároku na POZP, které platí od počátku letošního roku. Nelze tak vyčíslit náklady, které jsou se změnou spojeny. Ze sdělení České správy sociálního zabezpečení vyplývá, že

přijetí navrhované úpravy pro ni znamená, že nebude muset požadovat navýšení mzdových nákladů a nákladů spojených s úhradou zdravotních výkonů ve výši více než 75 mil. Kč, což by činila, kdyby navrhovaná úprava přijata nebyla. Pokud navrhovaná právní úprava vyvolá dodatečné výdaje státního rozpočtu, budou tyto výdaje hrazeny v rámci schválených výdajových limitů kapitoly 313 – Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Dopady na zákaz diskriminace

Navrhovaná úprava neobsahuje žádná ustanovení, která by narušovala právo na rovné zacházení a vedla k diskriminaci.

Sociální dopady

Navrhovaná úprava bude mít pozitivní dopady na osoby se zdravotním postižením, případně na jejich rodiny, ostatní sociální dopady (například na národnostní menšiny) jsou neutrální.

Vliv na otázku ochrany soukromí a osobních údajů

Navrhovaná úprava nezakládá nové zpracování osobních údajů. Z důvodu ochrany osobních údajů se navrhuje, aby na průkazu osoby se zdravotním postižením nebylo uváděno rodné číslo, ale jen datum narození.

Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaná úprava neobsahuje žádná korupční rizika.

Dopady na životní prostředí

Navrhovaná úprava nesouvisí s problematikou ochrany životního prostředí a nemá na něj vliv.

Dopady na podnikatelské prostředí

Návrh zákona nebude mít negativní dopady na podnikatelské prostředí.

Z důvodu naléhavosti přijetí právní úpravy se podle § 90 odst. 2 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů, navrhuje, aby Poslanecká sněmovna vyslovila s návrhem zákona souhlas již v prvním čtení.

Zvláštní část

K čl. I

K bodu 1:

Podle současné právní úpravy má nárok na příspěvek na mobilitu - při splnění dalších podmínek – osoba, která je držitelem POZP ZTP nebo ZTP/P. Navrhuje se nevázat nárok na příspěvek na mobilitu na faktické držitelství některého z uvedených průkazů, ale na nárok na průkaz. Tato úprava je pro poživatele příspěvku na mobilitu výhodnější, protože umožňuje dřívější přiznání tohoto příspěvku. Podle § 35 odst. 5 zákona může být nárok na POZP přiznán nejdříve ode dne zahájení řízení o přiznání průkazu. Nárok na průkaz lze proto přiznat zpětně od data zahájení řízení o průkazu, kdežto držitelem průkazu se osoba stává až faktickým vydáním průkazu po právní moci rozhodnutí o přiznání průkazu. Ode dne vzniku nároku na průkaz bude přiznán i nárok na příspěvek na mobilitu, pokud budou k tomuto dni splněny i další podmínky nároku.

K bodu 2:

Z důvodu ochrany osobních údajů se navrhuje, aby na průkazu osoby se zdravotním postižením nebylo uváděno rodné číslo, ale jen datum narození.

K bodu 3:

Na základě žádosti některých organizací sdružujících osoby se zdravotním postižením, zejména zástupců osob se sluchovým postižením, se navrhuje, aby symboly označující některé druhy zdravotního postižení, byly na POZP uvedeny jen v případě, kdy držitel průkazu o uvedení těchto symbolů požádá při podání žádosti o přiznání průkazu nebo žádosti o jeho změnu.

K bodům 4, 8 a 10:

Cílem navrhované úpravy je jednoznačně odlišit dobu trvání nároku na POZP a dobu platnosti průkazu – jako dokladu, veřejné listiny. Doba trvání nároku na průkaz závisí na době platnosti posudku o zdravotním stavu držitele průkazu. Tato doba může být podle povahy a závažnosti zdravotního postižení časově omezená, popřípadě může být vydán posudek bez časového omezení platnosti. Doba platnosti průkazu jako veřejné listiny se určí v rámci doby trvání nároku na průkaz, nemůže být delší než tato doba. Tato úprava je pro držitele průkazu příznivá, neboť pokud skončí doba platnosti průkazu, avšak nárok na průkaz trvá, dojde pouze k výměně průkazu, nevede se řízení ani se znovu neposuzuje zdravotní stav. Uvedenou úpravou dojde k odstranění výkladových nejasností současné právní úpravy v praxi.

K bodům 5 a 6:

Ustanovení, které upravuje výčet důvodů, pro které krajská pobočka Úřadu práce rozhodne o neplatnosti průkazu osoby se zdravotním postižením jako veřejné listiny, se navrhuje rozšířit

také o případy, kdy krajská pobočka Úřadu práce rozhodne o změně nároku na průkaz osoby se zdravotním postižením (tj. o nároku na jiný druh průkazu), popřípadě o zániku nároku na průkaz. Cílem tohoto ustanovení je zabránit možnému zneužívání průkazu, na který již osoba nemá nárok.

K bodu 7:

Ustanovení se upřesňuje s ohledem na znění § 34b odst. 1 zákona. Posouzení zdravotního stavu je nedílnou součástí každého posouzení prováděného okresní správou sociálního zabezpečení, tedy i posouzení schopnosti pohyblivosti a orientace žadatele o průkaz. Je proto nadbytečné zvlášť uvádět, že je posuzován zdravotní stav.

K bodu 9:

Ustanovení upravující vydání průkazu TP, ZTP nebo ZTP/P žadateli o průkaz se upřesňuje v souladu se zněním § 35 odst. 4. Podle § 35 odst. 4 se v řízení o průkazu osoby se zdravotním postižením postupuje mimo jiné i podle § 25 zákona. Podle tohoto ustanovení podání odvolání proti rozhodnutí nemá odkladný účinek, tzn., že rozhodnutí je předběžně vykonatelné. Podle současného znění § 35 odst. 6 se průkaz vydá až po právní moci rozhodnutí. Tato ustanovení budí v praxi výkladové nejasnosti, proto se navrhuje upřesnění § 35 odst. 6.

K bodu 11:

Podle přechodného ustanovení § 38 odst. 8 zákona č. 329/2011 Sb. končí platnost průkazů mimořádných výhod vydaných podle předpisů účinných před 1. lednem 2012 nejpozději dnem 31. prosince 2015. Podle tohoto ustanovení má být před skončení platnosti průkazu mimořádných výhod o dalším nároku na POZP rozhodnuto v rámci správního řízení a na základě posouzení zdravotního stavu. Vzhledem k navrhovanému přechodu nároku na POZP bez řízení a posouzení zdravotního stavu se tato úprava v § 38 odst. 8 zrušuje.

K čl. II

K bodu 1:

V souvislosti se zrušením části ustanovení § 38 odst. 8 (čl. I bod 6) se upravuje postup v řízeních, která nebyla ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona pravomocně skončena.

K bodu 2:

Upravuje se postup v řízeních o přiznání POZP podle právní úpravy účinné před 1. lednem 2014, která nebyla pravomocně skončena ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona.

K bodům 3 a 4:

Pro držitele průkazů mimořádných výhod vydaných podle předpisů účinných před 1. 1. 2012 a pro držitele POZP vydaných podle předpisů účinných od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2013 se

navrhuje přechod nároku na POZP podle předpisů účinných od 1. 1. 2014. Nárok přechází v zásadě automaticky, na stejný druh průkazu, bez správního řízení a posuzování zdravotního stavu.

Dále se stanoví, že u osob, kterým byly mimořádné výhody přiznány na základě posouzení jejich zdravotního stavu na dobu neurčitou, přechází nárok na POZP rovněž na dobu neurčitou. U osob, kterým byly mimořádné výhody přiznány s časovým omezením, přechází nárok časově omezený, a to shodně. Časově neomezené přiznání mimořádných výhod bylo stanoveno u těch osob, u kterých nebyl předpoklad změny zdravotního stavu. U osob, u nichž byl předpoklad změny zdravotního stavu, byl nárok na mimořádné výhody časově omezen, následně měly být ověřeny podmínky.

Uvedená zásada o časové omezenosti/neomezenosti přechodu nároku platí i pro osoby s POZP podle předpisů účinných v letech 2012 – 2013. Tam, kde je neomezený nárok na POZP 2012 – 2013, přechází neomezený nárok i na POZP podle předpisů účinných od 1. 1. 2014.

Podstatná je vždy doba nároku na průkaz nikoli doba platnosti veřejné listiny.

K bodu 5:

Navrhuje se, aby označení průkazu symbolem označujícím osoby s úplnou nebo praktickou hluchotou nebo osoby hluchoslepé nebo osoby úplně nebo prakticky nevidomé bylo založeno na projevu vůle žadatele, je tedy na bázi dobrovolnosti. Požadavek na dobrovolnost označení průkazu tzv. piktogramem vzešel od zástupců organizací osob se sluchovým postižením.

K bodu 6:

Pro zabezpečení plynulého přechodu nároku se krajským pobočkám Úřadu práce České republiky ukládá povinnost vyzývat ve věci přechodu nároku na POZP 2014 příjemce příspěvku na mobilitu (osoby pobírající příspěvek na mobilitu podle § 38 odst. 8 věty první i osoby, které pobírají příspěvek na mobilitu podle právních předpisů účinných od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2013). Úřad práce České republiky může kontaktovat pouze držitele průkazu, o kterých má prokazatelné informace, tj. poživatele příspěvku na mobilitu. Výzva se doručuje do vlastních rukou kvůli právní jistotě a průkaznosti výzvy.

Vyzývaná osoba musí doložit právo na přechod nároku, podniknout další kroky k vydání průkazu (např. předložení fotografie) a projevit vůli ve vztahu k označení průkazu tzv. piktogramem.

Výzva krajské pobočky Úřadu práce bude obsahovat informaci, jakým způsobem je třeba prokázat nárok na vydání nového průkazu. Nárok lze doložit předložením platného průkazu mimořádných výhod nebo POZP podle předpisů platných v letech 2012 a 2013, případně rozhodnutím v dané věci, je-li to potřebné pro stanovení doby, na kterou nárok přechází.

K bodu 7:

Krajská pobočka Úřadu práce může v souvislosti s přechodem nároku na průkaz vyzývat pouze příjemce příspěvku na mobilitu. Ostatní osoby uplatní svůj nárok na přechod u krajské pobočky Úřadu práce na předepsaném tiskopise, neboť o nich nejsou k dispozici relevantní údaje, jenž by umožňovaly jiný postup. Nárok se prokazuje stejným způsobem jako u osob, které jsou vyzývány.

K bodu 8:

Uplatnění nároku na vydání POZP, ať už na základě výzvy krajské pobočky Úřadu práce nebo podáním žádosti, je časově omezeno dnem 31. 12. 2015. Pokud osoba v této lhůtě neuplatní nárok na vydání průkazu podle bodu 2 nebo 3, tento nárok zaniká. Pokud tato osoba bude mít poté zájem o vydání průkazu, musí podat žádost o průkaz, o které bude rozhodnuto ve správním řízení a v jehož průběhu bude posouzen zdravotní stav.

K bodu 9:

Řízení o přechodu nároku na POZP se nevede. Přechod nároku, jeho prokázání apod. je třeba s ohledem na nároky vyplývající z držitelství průkazu zaznamenat do spisu.

K bodu 10:

Nelze vyloučit ojedinělé situace, kdy pro přechod nároku na POZP budou krajské pobočky Úřadu práce předkládány veřejné listiny, u kterých bude mít důvodnou pochybnost o jejich pravosti/platnosti. Stanoví se proto postup pro tyto případy.

K bodu 11:

Průkazy mimořádných výhod nebyly oproti POZP označovány symbolem označující osoby s úplnou nebo praktickou hluchotou nebo osoby hluchoslepé nebo osoby úplně nebo prakticky nevidomé. Zda se jedná o tuto osobu, je možné zjistit z rozhodnutí ve věci mimořádných výhod nebo z posudku o zdravotním stavu vypracovaného pro tyto účely, popřípadě pro jiné účely (například pro účely příspěvku na zvláštní pomůcku).

Tam, kde takové informace chybí, požádá krajská pobočka Úřadu práce o součinnost okresní správy sociálního zabezpečení. Odhadnout počet takových případů není reálné. V kontextu celkového počtu držitelů průkazu nelze tuto skupinu osob považovat za velikostně významnou. Při hodnocení skutečnosti, zda jde o osobu s úplnou nebo praktickou hluchotou nebo osobu hluchoslepou anebo úplně nebo prakticky nevidomou, může vzniknout pochybnost, zda osoba plní podmínky nároku na POZP 2014, stejně tak mohou získané informace nasvědčovat tomu, že plní podmínky nároku na jiný druh průkazu. Na toto zjištění je třeba reagovat. Navrhuje se, aby nárok na POZP 2014 přešel v těchto případech na časově omezenou dobu a současně s tím bylo zahájeno z moci úřední řízení o změně nároku na

POZP. Tím dojde k verifikaci nároku na POZP podle předpisů účinných od 1. 1. 2014 a průkaz bude náležet pouze osobě s nárokem na něj.

K čl. III

Účinnost zákona se předpokládá dnem 1. ledna 2015, s výjimkou ustanovení o povinnosti krajské pobočky Úřadu práce zaslat výzvu příjemcům příspěvku na mobilitu k uplatnění nároku na POZP, které nabyde účinnosti dřívějším dnem.